

ПЕРЕКЛАД ПОЛІСЕМІЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПОЖЕЖНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У тезах розглянуто полісемію в англомовній термінології пожежної безпеки. Проаналізовано типи полісемії, механізми утворення значень (метафора і метонімія) та перекладацькі труднощі. Матеріалом служували інструкції австрійської компанії протипожежного обладнання Rosenbauer.

Ключові слова: полісемія, переклад, технічна термінологія, пожежна безпека, метафора.

The abstract discusses polysemy in English-language fire safety terminology. It analyzes the types of polysemy, mechanisms of meaning development (metaphor and metonymy), and challenges in translation. The material was based on the instructions of the Austrian firefighting equipment company Rosenbauer.

Key words: polysemy, translation, technical terminology, fire safety, metaphor.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у високо-точному перекладі технічних текстів у сфері пожежної безпеки, особливо в умовах воєнного стану в Україні та активного міжнародного співробітництва. Ускладнення перекладацької діяльності зумовлюється наявністю полісемії в технічній термінології. Неправильний вибір терміна в інструкціях до пожежного обладнання може мати фатальні наслідки для рятувальників і споживачів техніки [4, с. 12]. Відтак перекладач повинен володіти не лише мовною, а й термінологічною компетентніс-

тю, розуміти семантичні нюанси у професійному контексті [3, с. 51–56].

У межах дослідження було проаналізовано багатозначні терміни, узяті з англомовної технічної документації компанії Rosenbauer – одного з провідних виробників пожежної техніки. Терміни класифіковано за типами полісемії: радіальна (напр.: *pump, nozzle*), ланцюгова (*body, spring*), радіально-ланцюгова (*helmet, pipe, hose, fire*). Таке структурування дало змогу простежити як моделі розвитку значень, так і потенційні перекладацькі труднощі [1, с. 118–125].

Виявлено, що одне слово може мати декілька функціонально різних значень залежно від контексту [2, с. 358]. Наприклад, термін *pipe* в технічній документації означає трубу або шланг, у комп'ютерних системах – канал передання даних. Подібним чином *hose* у пожежній сфері означає гнучкий рукав, але в побутовому вжитку – це панчоха або шкарпетка. Без урахування контексту переклад буде неточним або хибним.

Окрему увагу приділено механізмам утворення вторинних значень, зокрема метафорі (*fire, helmet*). Метафора базується на подібності форм чи функцій. Наприклад, метафора за функцією – від шолома до черепашки (оболонка-захист) чи метафора за динамікою – вогонь → дія → звільнення.

Вивчення цього механізму є ключовим для правильного вибору перекладацького еквівалента.

Дослідження доводить, що для точного перекладу технічних полісемічних термінів необхідно враховувати як семантичну структуру терміна, так і функціональне середовище його вживання. Кваліфікований перекладач повинен чітко розрізняти, коли слово зберігає пряме значення, а коли вжите у метафоричному чи абстрактному сенсі. Неврахування цих аспектів може призвести до серйозних непорозумінь або навіть до порушення безпеки [6, pp. 8388–8394].

Практична цінність дослідження полягає у створенні базової класифікації типів полісемії для термінів пожежної тематики, що може стати основою для розробки методичних рекомендацій для перекладачів технічних текстів. Теоретична значущість полягає у розкритті процесу семантичного розгалуження термінів як частини динамічного розвитку мовних систем і терміносистем загалом [5, с. 160].

Список використаних джерел

---

1. Ємельянова Д. В. Когнітивно-прагматичний аспект явища полісемії в українській і китайській мовах: схожість та відмінності. *Закарпатські філологічні студії* / за ред.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. Т. 2, Вип. 34. С. 118–125.
2. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2000. 368 с.
3. Ментинська І. Б. Явище полісемії у системі українських комп'ютерних термінів. *Закарпатські філологічні студії* / за ред.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 18. С. 51–56.
4. Овчинников М. О. Лексика наукового стилю. Термін як мовне явище: текст лекції № 6 з навчальної дисципліни «Методологія дисертаційного дослідження та мовні особливості наукового стилю» / МВС України, Харківський нац. ун-т внутр. справ, каф. соціально-гуманітарних дисциплін. Харків, 2023. С. 12.
5. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.
6. Vâlcea C.-S. Teaching technical polysemous words: strategies and difficulties : conference paper. Proceedings of the 12th International Conference of Education, Research and Innovation, Seville, Spain, 2019. Pp. 8388–8394.
7. Rosenbauer. Rosenbauer World. <https://www.rosenbauer.com/en/int/rosenbauer-world-world> (дата звернення: 26.05.2025).